

รัฐศาสตร์ในมุมมองความมั่นคงของการเมืองไทย*

POLITICAL SCIENCE, SECURITY, THAI POLITICS

พระครูอุดมเจติยารักษ์

Phrakru Udomjethiyarak

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phetchaburi Buddhist College, Thailand

E-mail: thipprajongmali@gmail.com

บทคัดย่อ

รัฐศาสตร์นั้นมีความสัมพันธ์เกี่ยวกับการศึกษาทางการเมือง ระบอบประชาธิปไตยและการเสริมสร้างวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยของประเทศไทยที่ยังมีความอ่อนแอเป็นอย่างยิ่ง อันเนื่องมาจากการขาดความรู้ความเข้าใจของนักวิชาการและการสนับสนุนทางด้านนโยบายของรัฐบาลที่ผ่านมานั้นจะเห็นได้ว่าหลักสูตรต่าง ๆ ในโรงเรียนก็ดี กระบวนการการสอนของครู อาจารย์ ในระดับต่าง ๆ ตลอดทั้งการสร้างแบบแผนวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยในโรงเรียนก็ดี ยังไม่ได้รับการปฏิรูปอย่างจริงจัง ทำให้โอกาสในการสร้างเด็กและเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่มีความรู้ความเข้าใจในการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยต้องสูญเสียโอกาสไปอย่างน่าเสียดาย นัยของประเด็น เรื่อง “รัฐศาสตร์กับความมั่นคงของการเมืองไทย” ขอเริ่มต้นด้วยการอธิบายเกี่ยวกับคำ 3 คำเป็นเบื้องต้นเสียก่อน ได้แก่ คำว่า “รัฐศาสตร์” คำหนึ่ง “ความมั่นคง” คำหนึ่งและคำว่า “การเมืองไทย” อีกคำหนึ่ง คำว่า “รัฐศาสตร์” มีความหมายง่าย ๆ หมายถึง การศึกษาเกี่ยวกับ รัฐ รัฐบาลการเมืองหรือการปกครอง ตามที่ Oxford Dictionary of Politics ได้ให้คำนิยามความหมายอย่างกว้าง ๆ ไว้หรือที่ Britanica Concise Encyclopedia ให้ความหมายว่า รัฐศาสตร์เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการเมืองและการปกครองด้วยอาศัยแนวทางประจักษ์นิยม (empiricism) หรือ อาจจะกล่าวโดยสรุปได้ว่า รัฐศาสตร์เป็นสาขาวิชาที่มี มโนทัศน์หลักในการศึกษา คือ การเมืองนั่นเอง การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ กระบวนการอบรมกลุ่มเยาวชน และวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในสังคมไทย จะเกิดขึ้นได้นั้นเอง โดยกำหนดเนื้อหาสาระ ตลอดทั้งกระบวนการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยแก่สาธารณชน ในสื่อสารมวลชนทุกประเภท ในสัดส่วนที่มีความเหมาะสม และ ประการที่ห้า ในการจัดหลักสูตรการศึกษาอบรมทุกหลักสูตรของทุกองค์กร

คำสำคัญ: รัฐศาสตร์, ความมั่นคง, การเมืองไทย

* Received 1 November 2019; Revised 3 December 2019; Accepted 20 December 2019

Abstract

Political science is related to political education. Democracy and the strengthening of a democratic way of life in Thailand are still fragile. Due to the lack of academic knowledge and past government policy support, it can be seen that the curriculum in schools is good. The teaching process of teachers, teachers at different levels, and the formation of a democratic way of life in schools is good. Has not been seriously reformed. The opportunity to build children and youths to become citizens with an understanding of politics and democratic governance is unfortunately lost. The implications of the issue of “Political Science and the Security of Thai Politics” begin by explaining about 3 words first, namely “political science,” one - word “security,” and the word “Thai politics.” In a comment, “political science” is interpreted as studying the state, government, politics, or governance, as broadly defined by the Oxford Dictionary of Politics or the Britannica Concise Encyclopedia. Political science is the study of politics and governance based on empiricism or, in conclusion, that Political science is a field of study. The central concept in the study is politics. Cognitive enhancement, the process of nurturing and democratic political culture in Thai society, will occur itself. by defining the content Throughout the process of enhancing public awareness of democracy in all types of media in proportions that are appropriate and fifth, in organizing all training courses of every organization.

Keywords: Political Science, Security, Thai Politics

บทนำ

นัยของประเด็น เรื่อง “รัฐศาสตร์กับความมั่นคงของการเมืองไทย” ขอเริ่มต้นด้วยการอธิบายเกี่ยวกับคำ 3 คำเป็นเบื้องต้นเสียก่อน ได้แก่ คำว่า “รัฐศาสตร์” คำหนึ่ง “ความมั่นคง” คำหนึ่งและคำว่า “การเมืองไทย” อีกคำหนึ่ง คำว่า “รัฐศาสตร์” มีความหมายง่าย ๆ หมายถึง การศึกษาเกี่ยวกับ รัฐ รัฐบาลการเมืองหรือการปกครอง ตามที่ Oxford Dictionary of Politics ได้ให้คำนิยามความหมายอย่างกว้าง ๆ ไว้หรือที่ Britannica Concise Encyclopedia ให้ความหมายว่า รัฐศาสตร์เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการเมืองและการปกครองด้วยอาศัยแนวทาง ประจักษ์นิยม (empiricism) หรือ อาจจะกล่าวโดยสรุปได้ว่า รัฐศาสตร์เป็นสาขาวิชาที่มี มโนทัศน์หลักในการศึกษา คือ การเมืองนั่นเอง ส่วนคำที่สองคือคำว่า “ความมั่นคง” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 สรุปความได้ว่าความมั่นคง คือความแน่นอนหนา

และทนทาน หรือความไม่กลับกลายเป็นอย่างอื่น หากนำคำนี้ไปรวมกับคำว่า “การเมืองไทย” ก็คงมีความหมายในแง่ของความมั่นคงเชิงรัฐศาสตร์ ได้ว่า “ความมั่นคงของการเมืองไทย” อาจหมายความว่าความมั่นคงของระบอบการเมืองและบรรดาสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ ภายใต้ระบอบการเมืองดังกล่าวและหากเป้าหมายของการเมืองไทยในอนาคตที่มุ่งไปสู่การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขด้วยแล้ว ก็มีความหมายถึงความมีเสถียรภาพความต่อเนื่อง ความชอบธรรม ความมีประสิทธิภาพประสิทธิผลของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยและยังอาจรวมไปถึงสถาบันทางการเมืองกระบวนการทางการเมืองและพฤติกรรมทางการเมืองภายใต้ระบอบประชาธิปไตยอันเป็นเป้าหมายของความมั่นคงทางการเมืองนั่นเอง

ศาสตราจารย์ซีมัวร์ มาร์ติน ลิปเซท (Seymour Martin Lipset) สมัยที่ท่านดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ทางด้านสังคมวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย วิทยาเขตเบิร์กลีย์ (University of California at Berkeley) เป็นผู้ซึ่งสนใจลักษณะและสังคมการเมืองของประเทศกำลังพัฒนาโดยมีผลงานอันโด่งดังที่ชื่อว่า Political Man ซึ่งเขาได้นำเอาแนวคิดด้วยสังคมวิทยาและเศรษฐศาสตร์พัฒนาการมาใช้เป็นกรอบการมองลักษณะการเมืองของประเทศที่พัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนาโดยการค้นหาคำตอบที่ว่าทำไมระบอบประชาธิปไตยจึงดำรงอยู่ได้อย่างมีเสถียรภาพในสังคมหนึ่งแต่กลับไร้เสถียรภาพในอีกสังคมหนึ่ง ศาสตราจารย์ลิปเซทมีความเชื่อมั่นพื้นฐานว่าการวิเคราะห์ระบอบการเมืองประชาธิปไตยมีอาจกระทำได้อย่างฉาบฉวยจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ อาทิ การที่รัฐธรรมนูญบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของประชาชนเอาไว้มากมายประการใดก็ตามคงไม่สามารถจะสรุปได้ง่าย ๆ ว่าสังคมการเมืองนั้นเป็นประชาธิปไตยแล้วหรือในกรณีที่มีกระบวนการเลือกตั้งโดยเสรีและมีรัฐบาลโดยรัฐสภาที่มีสมาชิกมาจากการเลือกตั้งดังกล่าวก็อาจยังไม่สามารถสรุปได้อย่างเต็มปากเต็มคำว่าสังคมการเมืองนั้นเป็นประชาธิปไตยแล้ว ทั้งนี้ เนื่องจากระบอบประชาธิปไตยเป็นลักษณะเฉพาะอย่างหนึ่งของระบบสังคม ดังนั้นผู้ที่จะวิเคราะห์ระบอบประชาธิปไตยของประเทศหนึ่งประเทศใดจึงจำเป็นต้องศึกษาถึงลักษณะโครงสร้างของระบบสังคมในประเทศเหล่านั้นในเชิงลึกมากกว่าที่จะศึกษาหรือหาคำตอบอย่างง่าย ๆ หรืออย่างฉาบฉวยเกินไป

ลิปเซทมีความเห็นว่าในทุกะบบสังคมจะมี “โครงสร้าง” และ “หน้าที่” คอยทำงานประสานกันในอนาคตที่จะสร้างบูรณาการภายในสังคม (Lipset, S. M., 1963) อย่างไรก็ตามการสร้างบูรณาการทางสังคมก็มีใช้สิ่งที่ทำให้เกิดขึ้นได้โดยง่ายเสมอไปเพราะในทุกะบบสังคมย่อมมีปัญหาคความขัดแย้งอยู่เสมอ (Charoenratanakun, S., 1987) ในสังคมการเมืองแบบประชาธิปไตยในประเทศที่พัฒนาแล้วนั้น มีลักษณะที่สลับซับซ้อนไปด้วยทั้งความขัดแย้งและการร่วมมือระหว่างมวลสมาชิกภายในสังคม สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเป็นธรรมชาติของสังคมประชาธิปไตยที่สถาบันทางการเมืองกลุ่มผลประโยชน์ต่างต้องอาศัยการเจรจาต่อรองโดย

คำนึงถึงหลักเหตุผลและความชอบธรรมรวมตลอดทั้งหลักกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมที่ได้รับการยอมรับเชื่อถือศรัทธาของประชาชนในสังคมนั้น ๆ รวมทั้งในสังคมที่พัฒนาแล้วที่มีการกระจายอำนาจและสังคมที่มีลักษณะพหุนิยมการเจรจาต่อรองรวมทั้งการแข่งขันจะถูกรักษาควบไว้ด้วยกลไกของระบบการเมืองในระดับท้องถิ่นและระดับรัฐบาลกลางอีกด้วย ส่วนในประเทศกำลังพัฒนาที่ประสบปัญหาคล้าย ๆ กันเกี่ยวกับปัญหาของระบบราชการที่มักเข้ามาแทรกแซงทางการเมืองลิปเซทยอมรับแนวคิดของ Weber เกี่ยวกับความสำคัญของระบบราชการในสังคมสมัยใหม่โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาสถาบันราชการให้มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะนำเอานโยบายของฝ่ายการเมืองไปปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมาย อย่างไรก็ตาม การพัฒนาระบบราชการย่อมทำให้สถาบันนี้เติบโตมีอำนาจแข็งกล้าขึ้นและผู้นำในระบบราชการมักจะใช้ความได้เปรียบในฐานะผู้ชำนาญการสร้างอิทธิพลต่อรองให้กับตนเองจนบางครั้งอาจถึงกับการเข้าไปก้าวก่ายแทรกแซงฝ่ายการเมืองในการกำหนดนโยบาย ลิปเซตตั้งข้อสังเกตว่า ถ้าหากระบบราชการสามารถเข้าไปแทรกแซงครอบงำฝ่ายการเมืองในกระบวนการกำหนดนโยบายของรัฐได้เสียแล้ว ก็จะทำให้กลายเป็นว่าสังคมนั้นถูกปกครองโดยคนกลุ่มน้อยในระบบราชการ ข้อสังเกตนี้มีประเด็นเกี่ยวข้องกับแนวความคิดของ Robert Michels ที่ว่าการให้คนกลุ่มใหญ่เข้าไปทำหน้าที่ปกครองคนกลุ่มน้อยนั้นไม่เคยมีปรากฏในโลกของความเป็นจริงแม้ระบอบประชาธิปไตยจะเป็นระบอบการเมืองที่ยึดมติของคนส่วนใหญ่ในสังคมแต่ระบอบการเมืองแบบนี้ก็หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องมีคนกลุ่มน้อยกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดเข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้ปกครอง การที่คนกลุ่มน้อยในฐานะตัวแทนของพรรคการเมืองที่ได้รับการเลือกตั้งเข้าไปเป็นผู้ปกครองนั้นย่อมจะต้องทำหน้าที่เพื่อประชาชนทั้งมวลหรืออย่างน้อยก็ต้องคำนึงถึงเสียงของประชาชนส่วนใหญ่ที่เลือกพรรคตนขึ้นมาไม่มากนักน้อย

นอกจากนี้ลิปเซตยังเชื่อว่าลักษณะธรรมชาติที่แตกต่างกันระหว่างสถาบันทางการเมืองกับสถาบันราชการในระบอบประชาธิปไตย คือสิ่งที่มีคุณค่าอย่างยิ่งต่อการดำรงอยู่และความก้าวหน้าของสังคมในขณะที่สถาบันทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยมีจุดยืนอยู่กับมติเสียงส่วนใหญ่ของประชาชนซึ่งบางครั้งอาจทำให้สิทธิและผลประโยชน์ของคนกลุ่มน้อยถูกคุกคามได้จากมติของคนกลุ่มใหญ่สถาบันราชการซึ่งมีจุดยืนอยู่กับ “หลักประสิทธิภาพ” และ “ความเป็นกลางทางการเมือง” จะมีบทบาทสำคัญคอยปกป้องปรากฏการณ์อันไม่พึงปรารถนาดังกล่าว ฉะนั้น ดุลแห่งอำนาจจะระหว่างสถาบันทางการเมืองกับระบบราชการจึงเป็นเงื่อนไขประการหนึ่งที่จะทำให้สังคมการเมืองประชาธิปไตยดำรงอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและให้ความเป็นธรรมแก่ประชาชนโดยทั่วไปแต่ทั้งนี้ไม่ใช่ลักษณะของการแทรกแซงทางการเมืองของระบบราชการ โดยปราศจากความชอบธรรม อาทิ การใช้กำลังเข้าทำการปฏิวัติรัฐประหารยึดอำนาจจากรัฐบาลพลเรือนประชาธิปไตย ลิปเซตกล่าวว่าสังคมการเมืองแบบประชาธิปไตยจะต้องด้วยคุณลักษณะอย่างน้อย 3 ประการ ได้แก่ ประการแรก ปัจเจกบุคคลในสังคมมีปรัชญาความเชื่อร่วมกันว่าเสรีภาพทางการเมืองของบุคคลเป็นสิ่งที่ชอบด้วยกฎหมาย

ประการที่สอง กลุ่มผู้นำทางการเมืองซึ่งเป็นคนกลุ่มน้อยจะเข้าไปครอบครองตำแหน่งทางการเมืองและมีบทบาทเป็นผู้ปกครองคนส่วนใหญ่ในสังคม ประการที่สาม กลุ่มผู้นำทางการเมืองกลุ่มอื่น ๆ ที่ไม่มีโอกาสได้เป็นผู้ปกครองจะทำหน้าที่สวดส่องการกระทำอันไม่ชอบธรรมของผู้ปกครองและในขณะเดียวกันก็จะคอยโอกาสที่จะเข้าไปเป็นผู้ปกครองเสียเองอีกด้วย ดังนั้น สังคมการเมืองแบบประชาธิปไตยจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อบรรดามวลสมาชิกของระบบสังคมมีค่านิยม ปทัสถานและวัฒนธรรมที่เอื้อต่อระบอบการเมืองแบบนี้ ซึ่งแนวคิดของ ลิปเซท ก็คล้ายคลึงกับแนวความคิดของอัลมอนต์และเวอร์บาเกี่ยวกับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยหรือวัฒนธรรมทางการเมืองแบบพลเมือง (Civic Culture) เป็นปัจจัยสำคัญของการมีเสถียรภาพของระบอบการเมืองแบบประชาธิปไตยในประเทศพัฒนาแล้ว เป็นส่วนใหญ่ซึ่งจะได้กล่าวอธิบายต่อไป

ลิปเซทกล่าวว่าถ้าประชาชนในสังคมใดไม่ให้ความเคารพกับสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลและกฎแห่งเสียงข้างมากเสียแล้ว การสถาปนาระบอบประชาธิปไตยก็จะเป็นไปได้ยากยิ่งกฎแห่งเสียงข้างมากซึ่งเป็นสาระสำคัญของระบอบประชาธิปไตยมิได้หมายถึงการเอาคนจำนวนมากที่มีความเห็นร่วมกันทางการเมืองเข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองแต่หมายถึงการเอาคนกลุ่มน้อยที่ได้รับความเห็นชอบจากคนจำนวนมากให้เข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองและคนกลุ่มน้อยกลุ่มนี้ควรจะเป็นพรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่งที่มีเสียงข้างมากเป็นกลุ่มก้อนเพื่อความมีเสถียรภาพของผู้ปกครองนอกจากนี้ ลิปเซท ยังกล่าวถึงคุณลักษณะที่สำคัญอีกประการหนึ่งของสังคมการเมืองแบบประชาธิปไตย นั่นก็คือการมีพรรคการเมืองฝ่ายค้านที่แข็งแกร่งคอยทำหน้าที่ควบคุมการใช้อำนาจอันมิชอบของผู้ปกครองหากระบอบประชาธิปไตยขาดพรรคการเมืองฝ่ายค้านที่เข้มแข็งเสียแล้วพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลก็ย่อมจะใช้อำนาจในทางที่คล้ายคลึงกับการปกครองแบบเผด็จการได้ด้วยวิถีทางของเสียงข้างมากในรัฐสภาหรือที่เรารู้จักกันในคำว่า “เผด็จการทางรัฐสภา” นั่นเอง ลิปเซทเชื่อว่าระบอบประชาธิปไตยจะสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีเสถียรภาพหรือไม่นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยทางการเมือง 2 ประการ ได้แก่ เรื่องของ “ความชอบธรรม” (Legitimacy) และ “ความมีประสิทธิภาพ” (Effectiveness) ของระบบการเมืองดังกล่าว “ความชอบธรรม” ในที่นี้หมายถึงความสามารถของระบบการเมืองในอันที่จะสร้างและรักษาไว้ซึ่งความเชื่อที่ว่าสถาบันทางการเมืองทั้งหลายที่ดำรงอยู่นั้นเป็นองค์กรที่พึงปรารถนา ส่วน “ความมีประสิทธิภาพ” ในที่นี้หมายถึงสมรรถนะในเชิงปฏิบัติการของระบบการเมืองหรือประสิทธิภาพของรัฐบาลในการปฏิบัติการกิจให้บรรลุเป้าหมายของรัฐและความต้องการของกลุ่มชนต่าง ๆ ในสังคม

อาจกล่าวในเชิงอุปมาอุปไมยได้ว่า “ความมีประสิทธิภาพ” เปรียบเสมือนเป็นเครื่องมือที่คอยพยุหเสถียรภาพของระบบการเมือง และ “ความชอบธรรม” จะทำหน้าที่เสมือนตัวประเมนการเสถียรภาพของระบบการเมือง ลิปเซทกล่าวว่าแม้ระบบการเมืองจะมีสถาบันทาง

การเมืองและหน่วยราชการที่มีประสิทธิภาพเพียงไรก็ตามแต่ถ้าหากระบบการเมืองนั้นขาดความชอบธรรมและประสิทธิผล ก็ยากที่จะดำรงอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นักรัฐศาสตร์ที่มีชื่อเสียงอีกสองท่านที่มีผลงานร่วมกันในการกำหนดแนวคิดที่ว่าด้วยวัฒนธรรมทางการเมืองกับเสถียรภาพของระบอบประชาธิปไตย ก็คือ กาเบรียล อัลมอนด์ (Gabriel Almond) และซิดนีย์ เวอร์บา (Sidney Verba) ในผลงานที่ชื่อว่า The Civic Culture ผลงานของทั้งสองท่านนี้ร่วมกันเสนอแนววิเคราะห์วัฒนธรรมทางการเมือง (Political Culture Approach) เพื่อนำไปอธิบายว่าลักษณะพฤติกรรมทางการเมืองของปัจเจกบุคคลภายในสังคมมีนัยสำคัญต่อรูปแบบของระบบการเมืองอย่างไร

จากการศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองเปรียบเทียบระหว่างชาติต่าง ๆ รวม 5 ชาติ ได้แก่สหรัฐอเมริกา อังกฤษ เยอรมันตะวันตก อิตาลี และเม็กซิโก ทำให้อัลมอนด์และเวอร์บาเชื่อว่าระบอบประชาธิปไตยจะดำรงอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อประชาชนในสังคมนั้นมีวัฒนธรรมทางการเมืองที่เอื้อต่อระบอบการเมืองดังกล่าว ดังเช่นที่สามารถกล่าวสรุปได้ว่าการที่ระบอบประชาธิปไตยในสหรัฐและอังกฤษซึ่งถือว่าเป็นแม่พิมพ์ของระบอบประชาธิปไตยในระบบประธานาธิบดีและระบบรัฐสภานั้นสามารถยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคงก็เนื่องมาจากการที่ประชาชนของทั้งสองประเทศต่างมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยนั่นเอง

นักรัฐศาสตร์ทั้งสองท่านต้องการที่จะค้นหาคำตอบที่ว่าพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลในลักษณะใดกันแน่ที่ช่วยค้ำจุนให้ระบอบประชาธิปไตยในสหรัฐและอังกฤษสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในความพยายามที่จะค้นหาคำตอบนี้ อัลมอนด์และเวอร์บาได้ศึกษาย้อนกลับไปในปรัชญายุคคลาสสิกในเรื่อง “คุณธรรมของพลเมือง” (Civic Virtue) ซึ่งเป็นตัวกำหนดวิถีชีวิตของปัจเจกบุคคลในประชาคมการเมืองในขณะนี้นักปรัชญายุคคลาสสิกให้ความสำคัญกับคุณธรรมทางการเมืองของปัจเจกบุคคลในอันที่จะทำให้ประชาธิปไตยในนครรัฐยืนหยัดอยู่ได้แต่อัลมอนด์และเวอร์บา ได้เปลี่ยนประเด็นทางปรัชญา โดยมุ่งให้ความสำคัญกับทัศนคติและความรู้ทางการเมืองซึ่งจะเป็นตัวกำหนดรูปแบบพฤติกรรมทางการเมืองของปัจเจกบุคคลโดยบัญญัติศัพท์ในทางรัฐศาสตร์ขึ้นมาว่า “วัฒนธรรมทางการเมือง” (Political Culture) โดยอัลมอนด์และเวอร์บาเชื่อว่าวัฒนธรรมทางการเมืองของปัจเจกบุคคลในระบอบประชาธิปไตยย่อมไม่มีลักษณะที่เป็นเนื้อเดียวกันทั้งหมดแต่จะแตกต่างกันไปตามพื้นฐานความรู้และทัศนคติและในความแตกต่างนั้นก็จะแฝงไว้ด้วยความกลมกลืนไปด้วยกันได้ ในลักษณะที่คล้ายคลึงกับ “คุณธรรมทางการเมือง” ในนครรัฐกรีก ดังนั้นอัลมอนด์และเวอร์บาจึงเรียกลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองที่ปรากฏจริงอยู่ในสังคมการเมืองประชาธิปไตยตะวันตกว่า “วัฒนธรรมการเมืองของพลเมือง” (Civic Culture)

กล่าวคือ วัฒนธรรมทางการเมืองแบบพลเมือง เป็นลักษณะของแนวปฏิบัติทางการเมืองของปัจเจกบุคคลที่มีคุณสมบัติสำคัญอยู่ 2 ประการ คือ ความเชื่อมั่นและเคารพในอำนาจของรัฐบาล (Trust In government) กับความเชื่อมั่นและเคารพสิทธิเสรีภาพของปัจเจกบุคคล

(trust in individual right) ปึงเจกบุคคลเหล่านี้มีความเชื่อมั่นในระบอบการเมืองการปกครองของรัฐและให้ความเชื่อมั่นกับความสามารถและความตั้งใจจริงของผู้มีอำนาจปกครองประเทศในขณะเดียวกัน ปึงเจกบุคคลเหล่านี้ก็จะมั่นใจในสิทธิเสรีภาพของตนเองรวมทั้งของบุคคลอื่นว่าเป็นสิ่งที่พึงเคารพ และมีอิทธิพลสำคัญต่อเป้าหมายการปฏิบัติงานของรัฐบาล

กล่าวโดยสรุปก็คือ ระบอบประชาธิปไตยในสหรัฐอเมริกาและอังกฤษสามารถรักษาภาวะเสถียรภาพของมันเอาไว้ได้ก็เนื่องมาจากวัฒนธรรมทางการเมืองแบบพลเมืองของปึงเจกบุคคลทั้งหลายที่จะเป็นตัวก่อรูปโครงสร้างของระบบการเมืองในลักษณะเปิดและในขณะเดียวกันระบบการเมืองที่มีโครงสร้างส่วนหนึ่งทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพในอันที่จะหล่อหลอมปึงเจกบุคคลหรือสมาชิกใหม่ของสังคมให้ยอมรับในแนวทางปฏิบัติทางการเมืองดังกล่าว

นอกจากนั้น สิ่งที่จะต้องนำมาพิจารณาอีกประการหนึ่งก็คืออิทธิพลของแนวทางจิตวิทยาการเมืองที่มีความสำคัญต่อการศึกษาวิชารัฐศาสตร์ไม่น้อยกว่าวิชาประวัติศาสตร์และเศรษฐศาสตร์เลยทีเดียว ดังที่ ชาร์ลส์ อี. เมอริเยม นักรัฐศาสตร์คนสำคัญแห่งมหาวิทยาลัยชิคาโก ได้เขียนไว้ตั้งแต่ ค.ศ. 1925 ตามทฤษฎีของเขาเห็นว่าแนวคิดด้านจิตวิทยามีผลต่อพฤติกรรมของบุคคลนั้นอันเนื่องมาจากลักษณะนิสัยส่วนหนึ่งและสิ่งที่ไม่ใช่ลักษณะนิสัยอีกส่วนหนึ่ง

1. ลักษณะนิสัย อาจแบ่งออกได้เป็น 3 ประการ คือ ความเชื่อ ค่านิยมและบุคลิกภาพ ความเชื่อจะมีความเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริง ซึ่งข้อเท็จจริงนั้นอาจจะถูกต้องหรือไม่ถูกต้องก็ได้ แต่ถ้าบุคคลเชื่ออย่างไรแล้ว ความเชื่อนั้นย่อมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเขาส่วนค่านิยมไม่เน้นที่ข้อเท็จจริงแต่เน้นที่การตีความว่าอะไรดีหรือไม่ดี เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเลือกเป้าหมายและวิธีการในการปฏิบัติตนค่านิยมจึงเป็นสิ่งที่มียอิทธิพลต่อการเลือกเป้าหมายของชีวิตและแนวประพฤติปฏิบัติสำหรับบุคลิกภาพ คือเครื่องมือในการกำหนดพฤติกรรมที่มีลักษณะเด่นหลาย ๆ ประการซึ่งบุคคลได้มาจากประสบการณ์ของชีวิต เช่น การชอบแสดงตัวหรือชอบเก็บตัวการชอบสังสรรค์หรือการเป็นคนสันโดษ การเป็นคนใจกว้างหรือใจคับแคบ เป็นต้น

2. สิ่งกำหนดพฤติกรรมที่ไม่ใช่ลักษณะนิสัย อาจแบ่งออกได้เป็น 3 ประการ คือ สิ่งกระตุ้นพฤติกรรม ทักษะคติ และสถานการณ์

ลักษณะนิสัยแม้จะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล แต่พฤติกรรมจะยังไม่เกิดขึ้นถ้าปราศจากสิ่งกระตุ้น สิ่งกระตุ้นอาจจะเป็นอย่างใดก็ได้ เช่น ความหิว คำสับประมาท เสียงร้อง ฯลฯ ส่วนทักษะคติเกิดจากการรวมกันของสิ่งกระตุ้นกับลักษณะนิสัย ซึ่งจะเป็นลักษณะจำเพาะเจาะจง อาทิ เมื่อเราไปออกเสียงเลือกตั้งพรรคการเมืองหนึ่งสนับสนุนประชาธิปไตยอีกพรรคการเมืองหนึ่งสนับสนุนเผด็จการถ้าเรามีค่านิยมที่เน้นสิทธิเสรีภาพความเสมอภาคซึ่งเป็นค่านิยมของระบอบประชาธิปไตยเราก็คงไปลงคะแนนเสียงให้พรรคการเมืองแรกมากกว่าพรรค

การเมืองหลังนั่นเองสำหรับสถานการณ์ก็หมายถึงสิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นบุคคลและไม่ใช่บุคคลซึ่งปรากฏในขณะที่กำลังจะมีพฤติกรรมหากสถานการณ์การชุมนุมของประชาชนจำนวนมาก ๆ ที่ประท้วงให้มีการเลือกตั้งโดยเร็วเกิดมีเสียงปืนหรือเสียงระเบิดกลางที่ชุมนุมของประชาชนก็ย่อมนำไปสู่พฤติกรรมของผู้ชุมนุม อาทิ เกิดการแตกตื่นโกลาหลจนยากที่จะควบคุมหรือเกิดความโกรธแค้นของผู้ชุมนุมจนนำไปสู่การใช้ความรุนแรง เป็นต้น (Sinsawat, N., 2002)

การศึกษาทางการเมืองจึงเป็นกระบวนการที่รวมถึงการให้ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็น การสร้างทักษะที่จำเป็นต่อการโต้ตอบหรือแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานการณ์แต่ละวันในชีวิตจริงโดยใช้ความรู้ที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์และบ่มเพาะความสนใจ ทักษะคิดและคุณค่าที่พลเมืองทั้งมวลควรจะมีอยู่เพื่อช่วยให้พวกเขาเกิดสติปัญญา มีประสิทธิภาพและมีความรับผิดชอบในระบบการเมือง (Samudavanij, C. & Frohlich, J. M., 1990) พร้อม ๆ กับการจัดทำรัฐธรรมนูญที่มีการตรวจสอบถ่วงดุลระหว่างอำนาจประเทศเยอรมันตะวันตกได้ดำเนินการให้มี “การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง” เพื่อเปลี่ยนแปลงประชาชนชาวเยอรมันให้เป็น “พลเมือง” โดยปฏิรูประบบการศึกษาให้เป็น “การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง” เพื่อสร้างคนรุ่นใหม่ให้เป็นพลเมืองโดยเริ่มต้นตั้งแต่ชั้นอนุบาลพร้อมกับจัดให้มีการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองให้กับผู้ใหญ่ ทั้งยังได้มีการปฏิรูปสื่อมวลชนทั้งโทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ให้สามารถเสนอข่าวสารได้โดยเป็นอิสระจากรัฐบาล และส่งเสริมให้พรรคการเมืองรวมถึงองค์กรภาคประชาชนต่าง ๆ ทำหน้าที่ให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องการเมืองด้วย (Tevinarumitkun, P., 2009) การให้การศึกษาทางการเมืองและการเสริมสร้างความรู้ทางการเมืองที่เกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยแก่พลเมืองชาวเยอรมันเพื่อเป็นการอบรมหล่อหลอมกลาทางการเมือง (Politicalsocialization) ในรูปแบบใหม่และปลูกฝังจนกระทั่งกลายเป็นวัฒนธรรมทางการเมือง (Politicalculture) ที่เอื้ออำนวยต่อระบอบประชาธิปไตย ในที่สุดการให้การศึกษาทางการเมืองดังกล่าวนี้ไม่เพียงแต่เป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาลเยอรมนีทุกสมัยเท่านั้นแนวทางปฏิบัติไม่ใช่ภารกิจของสถาบันการศึกษาตามลำพังแต่เป็นภารกิจขององค์กรทุกภาคส่วนในสังคมนอกเหนือจากนั้นพรรคการเมืองของเยอรมนียังจัดตั้งมูลนิธิให้เป็นองค์กรสำคัญในการทำหน้าที่ให้การศึกษาทางการเมืองและเสริมสร้างความรู้ทางการเมืองอย่างต่อเนื่องและมีอิสระในการดำเนินการแยกจากพรรคการเมือง โดยมีงบประมาณสนับสนุนที่พอเพียงอีกด้วย

ทฤษฎี

ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและคำถามเกี่ยวกับความมั่นคงโดยทั่วไปแนวคิดหรือมุมมองเกี่ยวกับความมั่นคงนั้นแยกไม่ได้จากฐานคติในการมองระเบียบ ระหว่างประเทศ นักทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศสำนักอังกฤษ (The English School of International Relations) อย่างเช่น แบร์รี บูซาน (Buzan, B.) ได้ตั้งข้อสังเกตในการจัดกลุ่มมุมมองของ

นักทฤษฎีเกี่ยวกับระเบียบระหว่างประเทศโดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มแรก เป็นกลุ่มที่มีฐานคติว่า ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นระบบระหว่างประเทศ (International System) กลุ่มที่สอง เป็นกลุ่มที่มองว่าความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเกิดขึ้นภายใต้สังคมระหว่างประเทศ (International Society) และกลุ่มที่สาม คือกลุ่มที่เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างประเทศต้องก้าวข้ามมุมมองที่กำหนดโดยเงื่อนไขของสถานภาพเดิมโดยมุ่งไปสู่การเปลี่ยนแปลงสภาพที่เป็นอยู่ให้ดีขึ้น เพราะฉะนั้นในการทำความเข้าใจระเบียบโลกเพื่อกำหนดวิธีการในก้าวไปสู่ความเป็นสังคมโลก (World Society) จึงต้องมองจากมุมที่มากกว่ารัฐ การแบ่งวิธีการมองหรือวิธีคิดเกี่ยวกับระเบียบโลกออกเป็น 3 แนวทางนี้ ยังเชื่อมโยงกับฐานคติ ในทฤษฎีการเมืองและทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศโดยทั่วไปอีกด้วยทั้งนี้จะเห็นว่ากลุ่มที่มองระเบียบระหว่างประเทศว่าเป็นระบบระหว่างประเทศมักจะมีฐานคติแบบสังคมนิยม (Realism) ส่วนกลุ่มที่มองในแบบสังคมระหว่างประเทศมักจะมีฐานคติแบบเหตุผลนิยม (Rationalism) และกลุ่มที่ต้องการก้าวไปสู่สังคมโลกมีฐานคติแบบจักรวาลทัศน์นิยม (Cosmopolitanism) ในบางครั้งกลุ่มสุดท้ายก็ถูกมองว่ามีฐานคติแบบปฏิวัตินิยม (Revolutionism) ซึ่งเราอาจตั้งข้อสังเกตในรายละเอียดได้ ดังต่อไปนี้ (Buzan, B., 2014)

ประการแรก กลุ่มที่มองระเบียบระหว่างประเทศว่าเป็นเพียงระบบระหว่างประเทศ มักจะสืบสกุล แนวคิดมาจากทฤษฎีการเมืองของนิโคโลแมคเคียเวลลี (Niccolò Machiavelli) (ค.ศ. 1452 - 1519 และโทมัส ฮอบส์ (Thomas Hobbes) (ค.ศ. 1588 - 1679) ซึ่งแนวคิดของแมคเคียเวลลีและฮอบส์นี้จะมีความสอดคล้องกับแนวคิดสังคมนิยมและสังคมนิยมใหม่ใน ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในยุคปัจจุบันแม้จะมีความแตกต่างกันในรายละเอียดแต่ในภาพรวมนักทฤษฎีในกลุ่มนี้จะยึดรัฐเป็นหน่วยอ้างอิงหลักในการวิเคราะห์ความมั่นคงและมองโครงสร้างระหว่างประเทศว่าเป็นสถานะอนาธิปไตยในเมื่อการเมืองเป็นเรื่องของอำนาจ สันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศจะเกิดขึ้นได้ก็แต่โดยกลไกที่เกี่ยวข้องกับการรักษาดุลแห่งอำนาจของรัฐเป็นหลักในบรรดานักสังคมนิยมใหม่เองยังมีการแยกย่อยเป็นกลุ่มที่เรียกว่าสังคมนิยมเชิงป้องกัน (Defensive Realism) และสังคมนิยมเชิงรุก (Offensive Realism)

ประการที่สอง กลุ่มที่มองความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในบริบทของสังคมระหว่างประเทศหรือมองระเบียบโลกว่าเป็นสังคมแห่งรัฐ มักเป็นนักทฤษฎีที่สืบสกุลมาจากแนวคิดสำนักเหตุผลนิยมใน คริสต์ศตวรรษที่ 18 ซึ่งนักทฤษฎีคลาสสิกของสำนักนี้คือ ฮูโก โกรเชียส (Hugo Grotius) (ค.ศ. 1583 - 1645) กลุ่มนี้มองรัฐโดยเทียบเคียงกับบุคคลที่ดำรงอยู่ในสังคม เช่นเดียวกับบุคคลที่อยู่ในสังคม รัฐ ก็ดำรงอยู่ในสังคมของรัฐและสังคมทุกสังคมไม่ว่าจะของรัฐหรือของบุคคลย่อมมีบรรทัดฐานและมาตรฐานการประพฤติปฏิบัติสำหรับสมาชิกรัฐซึ่งดำรงอยู่ในสังคมก็ย่อมต้องประพฤติปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคมแห่งรัฐเช่นกันคำถามก็คือว่าใครกันที่เป็นผู้กำหนดบรรทัดฐานและแนวทางปฏิบัติคำตอบเกี่ยวกับที่มาของบรรทัดฐานมีความแตกต่างกันไปบ้างในรายละเอียดโดยสำหรับทฤษฎีเหตุผลนิยมแล้วบ่อเกิดของบรรทัดฐานนั้น

จะตั้งอยู่บนเหตุผลของผลประโยชน์ร่วมกันส่วนนักทฤษฎีร่วมสมัยในสำนักอังกฤษ อย่างเช่น เฮดลีย์ บูล (Hedley Bull) (ค.ศ. 1932 - 1985) เห็นว่าความจำเป็นและเงื่อนไขของการที่ต้องดำรงอยู่ร่วมกัน ทำให้รัฐต้องเป็นผู้สร้างและกำหนดบรรทัดฐานและกฎเกณฑ์ขึ้นมาใช้ระหว่างกันโดยอาศัยรูปแบบของข้อตกลงในขณะนักทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism) หรือทฤษฎีประกอบสร้างมองว่าไม่เพียงแต่รัฐจะมากำหนดบรรทัดฐานร่วมกันเท่านั้นแต่ในระยะยาวแล้วรัฐเองก็จะถูกกล่อมเกลามาโดยสถาบันทางสังคมที่รัฐได้ร่วมกันสร้างขึ้นมานั่นเอง ด้วยเหตุนี้บรรทัดฐานเหล่านี้ในที่สุดก็จะทำให้สิ่งที่เรียกว่าอัตลักษณ์หรือธรรมชาติของรัฐเปลี่ยนไปแต่ไม่ว่ามองในมุมของนักทฤษฎีเหตุผลนิยมหรือคอนสตรัคติวิสต์ก็ตามระเบียบระหว่างประเทศจะปรากฏออกมาในรูปแบบของสถาบันระหว่างประเทศและระบอบระหว่างประเทศต่าง ๆ (International Regime) ซึ่งจะกลายเป็นเงื่อนไขที่ทำให้พฤติกรรมหรือแม้กระทั่งอัตลักษณ์หรือตัวตนของรัฐเองเปลี่ยนแปลงไปซึ่งจะเป็นพื้นฐานที่ทำให้เกิดสันติภาพและความมั่นคงในโลกในที่สุด

ในจุดนี้มีข้อสังเกตในรายละเอียดถึงความแตกต่างกันของนักทฤษฎีร่วมสมัยในกลุ่มของนักคิดแนว สังคมระหว่างประเทศ โดยเฉพาะระหว่างกลุ่มเสรีนิยมใหม่ (Neoliberalism) กับสำนักอังกฤษ (English School) กลุ่มเสรีนิยมใหม่ส่วนใหญ่เป็นนักรัฐศาสตร์ที่สังกัดสถาบันการศึกษาในสหรัฐอเมริกากลุ่มนี้ให้ความสำคัญกับการค้าระหว่างประเทศและความร่วมมือด้านความมั่นคงที่เรียกว่า “ระบอบระหว่างประเทศ” ต่าง ๆ (เช่น ระบอบการค้าเสรี) ที่ส่วนใหญ่อาศัยแรงจูงใจที่เกิดจากการค้าและจากการที่รัฐต้องพึ่งพาอาศัยกัน ในขณะที่สำนักอังกฤษจะอธิบายบ่อเกิดของกฎหมายและบทบาทของสถาบันระหว่าง ประเทศโดยอาศัยฐานคิดแบบเหตุผลนิยมคลาสสิกในยุคต้น ๆ มากกว่าสถาบันในความหมายของสำนักอังกฤษจึงมิได้จำกัดที่ระบอบจำเพาะ แต่หมายถึงการสถาปนาเงื่อนไขในการกำหนดกฎกติกาทั้งมวลของ สังคม อย่างเช่น ระบอบเวสต์ฟาเลียจะหมายถึงเงื่อนไขทั้งมวลที่สถาปนาความเป็นรัฐและกำหนดกรอบความสัมพันธ์ระหว่างรัฐระบอบเวสต์ฟาเลียสำหรับสำนักอังกฤษจึงไม่ใช่เป็นเพียงข้อตกลงเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติต่อกันระหว่างรัฐเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างความเป็นรัฐขึ้นมาอีกด้วยเพราะฉะนั้นจึงไม่น่าประหลาดใจที่ในระยะต่อมาสำนักอังกฤษได้รับเอากรอบการวิเคราะห์ในแบบคอนสตรัคติวิสต์เข้ามาใช้ในการทำความเข้าใจรัฐและระเบียบระหว่างประเทศซึ่งก็ยิ่งทำให้เกิดความเข้าใจที่กระจ่างมากขึ้นโดยเฉพาะเป็นการ สะท้อนพลวัตของความสัมพันธ์ระหว่างอัตลักษณ์ของรัฐในสังคมนระหว่างประเทศและการวางเงื่อนไขสำหรับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างสอดคล้องกับบริบทของโลกในปัจจุบันได้ดีขึ้นอีกด้วย

ในรายละเอียด สำนักอังกฤษจะแยกเป็น 2 สกุลย่อย คือ สกุลพหุนิยม (Pluralism) และสกุลเอกภาพนิยม (Solidarism) สกุลพหุนิยมเป็นตัวแทนของสกุลความคิดที่ยังคงมองรัฐว่าเป็นชุมชนของการ รวมกันของกลุ่มคนแต่ละชาติที่มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมเฉพาะ ในแง่หนึ่งสกุลพหุนิยมของสำนักอังกฤษ จึงมิได้ปฏิเสธการมองรัฐในฐานะประชาชาติ

(Communitarianism) นักคิดในกลุ่มนี้จึงยังคงมองรัฐเป็นศูนย์กลางและยังคงเห็นคุณค่าในหลักอธิปไตยของรัฐจึงยังคงสนับสนุนหลักการไม่แทรกแซงกันในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งนี้เนื่องจากข้อห่วงใยหลักของนักคิดกลุ่มนี้ ก็คือสันติภาพและความมั่นคง อันเกิดจากการรักษาระเบียบระหว่างประเทศมีความจำเป็นต้องมาก่อนประเด็นอื่น เพราะฉะนั้นแม้จะพบว่า อาจจะมีบางรัฐที่บกพร่องอยู่บ้างในการธำรงไว้ซึ่งหลักของความยุติธรรมหรือการคุ้มครองสิทธิพลเมืองภายในรัฐนั้นแต่เพราะเหตุที่สกุลพหุนิยมเชื่อว่ารัฐย่อมสามารถมีระบอบการปกครองภายในที่แตกต่างกันได้ความเป็นประชาชาติรัฐ (Community of States) ย่อมประกอบไปด้วยรัฐที่มีความหลากหลายที่แต่ละรัฐไม่จำเป็นต้องใช้บรรทัดฐานภายในแบบเดียวกันการที่รัฐมีบรรทัดฐานภายในไม่เหมือนกันจึงไม่อาจถือเป็นเหตุแห่งการแทรกแซง สิ่งที่สังคมระหว่างประเทศอาจทำได้ในสถานการณ์ดังกล่าว คือ การใช้กฎหมายระหว่างประเทศเป็นเงื่อนไขในการกำหนดหรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาของรัฐนั้น แต่ไม่ใช่การแทรกแซง ในขณะที่สำนักอังกฤษในสกุลเอกภาพนิยมมองว่าคุณค่าของความดีงามถูกต้องที่เป็นสากลมีอยู่แม้ว่าสังคมระหว่างประเทศจะประกอบไปด้วยรัฐต่าง ๆ แต่ว่ารัฐแต่ละรัฐดำรงอยู่ในฐานะสมาชิกของประชาชาติทั้งมวล รัฐจึงเป็นไปตามคุณค่าสากลและโดยเฉพาะเมื่อพิจารณาจากธรรมชาติของจักรวาลทัศนียภาพซึ่งมองว่าการกำเนิดรัฐเกิดจากเหตุผลสากล สำนักอังกฤษในสกุลเอกภาพนิยมจึงมีแนวโน้มที่โอนเอียงไปในทางที่มองว่าโลกกำลังพัฒนาไปสู่ความเป็น “สังคมโลก”

ประการที่สาม กลุ่มที่มองความสัมพันธ์ระหว่างประเทศว่ามีเป้าหมายและกำลังดำเนินไปสู่ความเป็น “สังคมโลก” ที่เป็นหนึ่งเดียวซึ่งพัฒนาการดังกล่าวตั้งอยู่บนหลักสากลของคุณค่าที่มนุษยชาติโดยอาศัยธรรมชาติแห่งความมนุษย์แล้วย่อมมีส่วนร่วมกันแนวคิดนี้สืบสกุลมาจากแนวคิดจักรวาลทัศนียภาพ (Cosmopolitanism) ของอิมมานูเอล คานท์ (Immanuel Kant) (ค.ศ. 1724 - 1804) ที่มองมนุษย์ในฐานะปัจเจกชนซึ่งไม่ว่าในเวลาต่อมามนุษย์จะมารวมกันเป็นรัฐ แต่มนุษย์ยังคงมีความเป็นมนุษย์โดยพื้นฐานและเมื่อพิจารณามนุษย์ในระดับโลกปัจเจกชนจึงเป็นส่วนหนึ่งของมวลมนุษยชาติและมีสถานะเป็นประชากรโลกที่ข้ามพ้นรัฐชาติ แนวคิดนี้จึงสนับสนุนการการจัดระเบียบสังคมโลกที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงกันอย่างขนานใหญ่เพื่อก้าวข้ามการผูกติดกับรัฐชาติในฐานะจุดยึดโยงแห่งอัตลักษณ์ของ ปัจเจกชน นักคิดในสกุลนี้จึงให้ความสำคัญกับการมองประเด็นความมั่นคงที่อยู่นอกกรอบรัฐชาติ โดยเฉพาะประเด็นเกี่ยวกับความมั่นคงข้ามชาติ เช่น ประเด็นผู้ลี้ภัย อาชญากรรมข้ามชาติ อาชญากรรมต่อมนุษยชาติ เป็นต้น ซึ่งมักจะเรียกรวม ๆ ว่า “ความมั่นคงของมนุษย์” จุดเน้นในการศึกษาและหน่วยอ้างอิงในการวิเคราะห์ด้านความมั่นคง จึงแตกต่างจากรูปแบบเดิมที่เน้นรัฐเป็นหน่วยอ้างอิงและหน่วยวิเคราะห์พื้นฐานส่วนหนึ่งหากจะเข้าใจแนวคิดเรื่อง แนวทางความมั่นคงมนุษย์โดยทั่วไปแม้ว่าการมองระเบียบ โลกในฐานะ “สังคมโลก” นี้ จะสอดคล้องกับแนวคิดจักรวาลทัศนียภาพแต่ในอีกแง่หนึ่งด้วยการที่เน้นความเปลี่ยนแปลงและการเสนอวิสัยทัศน์

ความมั่นคงในรูปแบบใหม่ที่ต่างไปจากแนวคิดดั้งเดิมแนวคิดนี้จึงถูกมองว่าเป็นแนวคิด “ปฏิวัตินิยม” ด้วยเช่นกัน

โดยทั่วไปในการศึกษาสิ่งต่าง ๆ เราจำเป็นต้องตั้งคำถามถึงขอบเขตและระดับของสิ่งที่ต้องการศึกษารวมทั้งแนวทางที่ใช้ในการศึกษาเนื่องจากการกำหนดขอบเขตและระดับทำให้เราสามารถกำหนดหน่วยการวิเคราะห์ที่แน่นอนได้และยังสามารถเลือกแนวทางการศึกษาที่เหมาะสมได้อีกด้วย การศึกษาเรื่องความมั่นคงจึงมักเกิดคำถาม อาทิ ความมั่นคงที่กล่าวถึงเป็นความมั่นคงของใครอะไรเป็นเงื่อนไขให้เกิดความมั่นคงความมั่นคงที่ถูกกำหนดขึ้นมาเป็นวาระของสังคมหรือเป็นวาระในเชิงนโยบายนั้น ต้อง อาศัยทรัพยากรชนิดใด จำนวนเท่าใด ในการบรรลุเป้าหมายเป็นต้น (Ronnie D. L., 1995)

คำถามที่ว่าความมั่นคงเป็นความมั่นคงของใครนั้นโดยทั่วไปเราจะพบว่าคำตอบก็คือรัฐเป็นเวลา หลายศตวรรษนับตั้งแต่ ค.ศ. 1648 ซึ่งเป็นจุดกำเนิดของสนธิสัญญาเวสต์ฟาเลียที่รับรองรัฐในฐานะบุคคล ในทางกฎหมายระหว่างประเทศ คำถามเกี่ยวกับความมั่นคงมักจะชี้ไปที่รัฐในฐานะ “หน่วยอ้างอิง” (Ref Erent) หลัก โดยที่ยังไม่เป็นที่แน่ชัดว่าหลายศตวรรษก่อนหน้าการเกิดขึ้นของสนธิสัญญาเวสต์ฟาเลียรัฐอย่างที่เรารู้จักและเข้าใจกันในทุกวันนี้ได้เป็นหน่วยอ้างอิงของคำตอบต่อคำถามเรื่องความมั่นคงมาโดยตลอดหรือไม่แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าอย่างน้อยหน่วยสังคมการเมืองที่มีการจัดระเบียบในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งมักจะกลายเป็นหน่วยอ้างอิงของคำถามเรื่องความมั่นคงในห้วงเวลาของประวัติศาสตร์มนุษย์เสมอนอกจากนั้นแม้จะถือว่ารัฐเป็นหน่วยอ้างอิงหลักก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติการกำหนดวาระ นโยบาย และการดำเนินงานด้านความมั่นคงซึ่งมีนัยถึงการระดมทรัพยากรของรัฐมักจะถูกกำหนดโดยผู้ตัดสินใจที่ศูนย์กลางของรัฐ (Central Decision Makers หรือ CDM) นั้น ๆ เสมอ เพราะฉะนั้น DCM จึงเป็น ตัวแทนของรัฐในการตัดสินใจด้านความมั่นคง (Allagappa, M., 1998)

อย่างไรก็ตาม ใน 2 - 3 ทศวรรษที่ผ่านมาได้มีการตั้งคำถามที่มากขึ้นเกี่ยวกับการผูกขาดของรัฐ ในฐานะการเป็นหน่วยอ้างอิงในเรื่องความมั่นคง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับนักคิดในสำนักที่มองว่าการเมือง เป็นส่วนหนึ่งของสังคมซึ่งประกอบด้วยมนุษย์ หน่วยอ้างอิงของความมั่นคงจึงไม่จำเป็นต้องใช้รัฐเสมอไป ความเป็นไปได้ว่าหน่วยอ้างอิงในเรื่องความมั่นคงมีอยู่หลากหลายขึ้นอยู่กับระดับการวิเคราะห์นับตั้งแต่ปัจเจกบุคคล รัฐ สังคม หรือมวลมนุษยชาติ นักทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศสำนักอังกฤษโดยเฉพาะในสกุลเอกภาพนิยมและนักทฤษฎีที่สนับสนุนแนวคิดเรื่อง “สังคมโลก” เป็นตัวอย่างที่สะท้อนถึงความหลากหลายในการมองหน่วยอ้างอิงของความมั่นคง

การระบุหน่วยอ้างอิงของความมั่นคงนี้เป็นจุดเริ่มของชุดคำถามที่ตามมาว่าอะไรเป็นเงื่อนไขที่จะก่อให้เกิดความมั่นคงแก่หน่วยความมั่นคงนั้น ๆ เช่น ถ้าหากหน่วยอ้างอิงของความมั่นคงถูกระบุว่าเป็น รัฐ ก็มักจะมีการตอบตามมาว่าเงื่อนไขที่จะก่อให้เกิดความมั่นคงของรัฐ

ก็คือ ความมีอธิปไตยความเป็นเอกราชการปราศจากสงครามกลางเมืองและการปลอดภัยจากการก่อความไม่สงบภายในรัฐแต่ถ้าหน่วยอ้างอิงของความมั่นคงถูกระบุว่าเป็นบุคคลภายใน รัฐเงื่อนไขที่จะก่อให้เกิดความมั่นคงก็อาจ ได้แก่ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินจากภัยอันตรายซึ่งอาจเกิดจากทั้งมนุษย์เป็นผู้ก่อและจากธรรมชาติ เป็นต้น คำถามเกี่ยวกับเงื่อนไขความมั่นคงจะเป็นคำถามที่สะท้อนถึงรายละเอียดของขอบเขตของการศึกษาซึ่งมักจะครอบคลุม คำถามเกี่ยวกับประเภทของภัยคุกคาม เกี่ยวกับคุณค่าหลักที่จุดอ้างอิงนั้น ๆ ยึดถือ หรือ เกี่ยวกับการกำหนดนิยามของปัญหา เพราะฉะนั้น จะเห็นว่าการระบุหน่วยอ้างอิงและเงื่อนไขของความมั่นคงนี้เองที่ทำให้แนวคิดความ มั่นคงในปัจจุบันขยายขอบเขตจากความมั่นคงแบบเดิม (Traditional Security Concept) ครอบคลุมไปถึง ความมั่นคงที่ไม่ใช่แบบเดิมหรือความมั่นคงแบบใหม่ (Non - Traditional Security Concept) หรือกล่าวอย่างง่าย ๆ ก็คือ ความแตกต่างของสองแนวทางการศึกษาความมั่นคงแบบดั้งเดิมและความมั่นคงแบบใหม่เกิดจากความแตกต่างกันในการระบุหน่วยอ้างอิงและเงื่อนไขของความมั่นคงนั่นเอง อย่างไรก็ตาม ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการขยายขอบเขตการศึกษาด้านความมั่นคงนี้ โอเล แวเวอร์ (Wæver, O.) ได้ตั้งข้อสังเกตว่า นับตั้งแต่ทศวรรษ 1980 เป็นต้นมาเราจะสังเกตเห็นว่าขอบเขตของ การศึกษาความมั่นคงได้ขยายออกไปมากจากการที่เน้นที่รัฐเป็นหน่วยอ้างอิงหลักมาสู่ประชาชนทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและในฐานะองค์ภาพส่วนรวมในระดับโลกเพราะฉะนั้นเงื่อนไขของความมั่นคงจึงขยายขอบเขตครอบคลุมทุกประเด็น เช่น เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมจนเกิดความสับสนว่าขอบเขตในการศึกษาความมั่นคงจะสิ้นสุดตรงจุดใด แวเวอร์ จึงสรุปว่า เนื่องจากเราคิดถึงความ มั่นคงแรกเริ่มโดยอ้างอิงกับรัฐแล้วจึงขยายไปสู่หน่วยอ้างอิงอื่น ๆ โดยที่แม้จะมีการศึกษาความมั่นคงทางเลือกหรือความมั่นคงใหม่แต่ก็ต้องกลับมาเปรียบเทียบกับหรืออ้างอิงกับความมั่นคงของรัฐอยู่นั่นเองจึงสมเหตุสมผลที่จะมองไว้เป็นเบื้องต้นก่อนว่าแนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคง หมายถึงความมั่นคงของรัฐแต่ทั้งนี้ก็ต้องคำนึงถึงพลวัตของความสัมพันธ์ที่มีกับความมั่นคงในระดับปัจเจกชนและระดับโลกด้วย (Wæver, O., 1995) ข้อสังเกตประการสุดท้ายเกี่ยวกับคำถามที่เกี่ยวข้องกับญาณวิทยา (Epistemology) และคำถามในเชิงกระบวนการโดยเฉพาะคำถามที่ว่าความคิดเกี่ยวกับความมั่นคงที่ได้กลายมาเป็นวาระของสังคมหรือเข้าสู่นโยบายสาธารณะนั้นเกิดขึ้นมาได้อย่างไรความคิดเกี่ยวกับความมั่นคงที่ได้กลายเป็นวาระของ สังคมและกลายเป็นวาระในเชิงนโยบายนั้นมีลักษณะเป็นวัตถุวิสัยหรือว่าเป็นเรื่องของสหอัตวิสัยซึ่งผู้ที่ถือแนวทางแรกมักจะถูกจัดไว้ในกลุ่มสัจนิยม (Realism) และผู้ที่ถือแนวทางหลังจะถูกจัดไว้ในกลุ่มของทฤษฎีประกอบสร้าง ดังนั้นการศึกษาความมั่นคงจึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องมีข้อถกเถียงเกี่ยวกับแนวทางการศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่ง คำถามเกี่ยวกับญาณวิทยาและแนวทางการศึกษาที่ใช้การทำความเข้าใจการ ก่อรูปของประเด็นความมั่นคงนี้ยังสะท้อนถึงการกำหนดทางออกเกี่ยวกับปัญหาเรื่องความมั่นคงอีกด้วย

รัฐในฐานะหน่วยอ้างอิงในการวิเคราะห์ด้านความมั่นคง

อเล็กซานเดอร์ เวนด์ท์ (Wendt, A.) นักวิชาการด้านทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในสำนักคอนสตรัคติวิสต์หรือทฤษฎีประกอบสร้าง กล่าวว่า “คอนสตรัคติวิสต์ไม่ใช่ทฤษฎีการเมืองระหว่างประเทศความรู้ความเข้าใจในแบบคอนสตรัคติวิสต์ช่วยให้เรามองออกว่าตัวแสดงถูกประกอบสร้างขึ้นมาจากสังคมอย่างไรแต่ความรู้ความเข้าใจในแบบคอนสตรัคติวิสต์นี้ไม่ได้กำลังบอกเราว่าเราควรเลือกศึกษาตัวแสดงใดหรือว่าตัวแสดงนั้นประกอบสร้างขึ้นมาจากแหล่งใด” (Wendt, A., 1999) เพราะฉะนั้น เวนด์ท์ จึงเห็นว่าก่อนจะนำแนวทางแบบคอนสตรัคติวิสต์มาวิเคราะห์จำเป็นต้องเลือกหรือระบุหน่วยและระดับการวิเคราะห์หรือระบุตัวแสดงและโครงสร้างเสียก่อนตัวอย่างเช่น ถ้าเราเลือกที่จะอธิบาย “ระบบรัฐ” ระบบรัฐก็จะเป็นสิ่งที่ถูกเจาะจงเลือกขึ้นมาจากเรื่องอื่น ๆ ที่อยู่ในขอบเขตของสาขาวิชาซึ่งในการอธิบายระบบรัฐก็ต้องแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ หน่วยการวิเคราะห์และระดับการวิเคราะห์หน่วยการวิเคราะห์ในที่นี้ก็คือรัฐซึ่งเป็นหน่วยเฉพาะที่อาจถูกนิยามให้ตรงข้ามกับปัจเจกบุคคลขบวนการทางสังคมข้ามชาติหรือบรรษัทข้ามชาติในขณะที่ระดับการวิเคราะห์ในที่นี้ก็คือระบบระหว่างประเทศซึ่งย่อมแตกต่างการเมืองภายในประเทศซึ่งเป็นอีกระดับหนึ่งของระดับการวิเคราะห์ตัวอย่างของระดับการวิเคราะห์ที่แม้จะเป็นเรื่องระหว่างประเทศแต่ถือเป็นระดับการวิเคราะห์การเมืองภายในประเทศ เช่น การวิเคราะห์กระบวนการตัดสินใจและการกำหนดนโยบายต่างประเทศของประเทศใดประเทศหนึ่ง เป็นต้น ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงดังที่กล่าวมาแล้วไม่ว่าจะพิจารณาจากระดับของการเมืองภายในประเทศหรือระหว่างประเทศก็ตามและแม้ว่ารัฐจะมีหน่วยอ้างอิงหรือหน่วยการวิเคราะห์ที่เป็นไปได้เพียงหนึ่งเดียวนักทฤษฎีส่วนใหญ่ต่างเห็นพ้องต้องกัน ว่ารัฐเป็นหน่วยการวิเคราะห์ที่สำคัญในเรื่องความมั่นคงโดยเฉพาะเนื่องจากรัฐเป็นหน่วยที่กำหนด โครงสร้างของอำนาจที่เป็นทางการและเป็นผู้ถือสิทธิ์ขาดในการใช้ความรุนแรง

สรุป

การใช้อำนาจในการบริหารประเทศถูกกำหนดด้วยโครงสร้างของรัฐธรรมในการให้อำนาจแก่ผู้นำประเทศในการใช้กำลังในการแก้ไขปัญหาและการรักษาความมั่นคงของประเทศให้เกิดความผาสุกตลอดถึงความสงบเรียบร้อยตามหลักของการปกครองของประเทศเพื่อไม่ให้ประชาชนเกิดความรุนแรงหรือการต่อต้านในการใช้อำนาจของผู้บริหารในการเข้ามาแก้ไข ปัญหาของประชาชนในประเทศและรักษาไว้ซึ่งความยุติธรรมตามหลักของกฎหมายรัฐธรรมนูญ บัญญัติไว้

บรรณานุกรม

- Wendt, A. (1999) . Social Theory of Internaitonal Relations. Cambridge: Cambridge University Press.
- Buzan, B. (2014) . An Introduction to the English School of International Relations. Massachusett: Polity Press.
- Charoenratanakun, S. (1987) . Political Analysis Summarizing the Concept of Ten American Scholars. Bangkok: Odean Store.
- Lipset, S. M. (1963) . Political Man. New York: Doubleday andCompany.
- Allagappa, M. (1998) . Asian Security Practice: Material and Ideational Influences. Stanford, CA: Standford University Press.
- Wæver, O. (1995) . “ Securitization and Desecuritization.” in On Security, eds. Ronnie D. Lipschutz. New York: Columbia University Press.
- Ronnie D. L. (1995) . “On Security.” in On Security. Ronnie D. Lipschutzed. New York: Columbia University Press.
- Samudavanij, C. & Frohlich, J. M. (1990) . Political Studies: Concepts and ManagementMethods. In Duplicate Documents. January 1990.
- Sinsawat, N. (2 0 0 2) . A Study of Political Science According to Political PsychologyGuidelines. Bangkok: ChuanPim Printing.
- Tevinarumitkun, P. (2009) . Civic Education : Developing Thai politics by creatingdemocracy that "people". Retrieved April 20, 2018, from <http://m.se-ed.com>product>detail>.